

ЕКОНОМІЧНІ ВАЖЕЛІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПІДХОДИ РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Існування людини як біологічної та соціальної істоти тісно пов'язано із використанням природних ресурсів, що є необхідною передумовою будь-якого виробництва, вихідним матеріалом для будь-якого продукту, що врешті-решт спрямовано на задоволення матеріальних та інших потреб людини. На сучасній стадії взаємодії суспільства і природи стає ясно, що для зберігання навколишнього природного середовища та існування самого життя на Землі необхідні нові підходи до організації виробничої діяльності. Природокористування має базуватися на новому соціально-екологічному принципі, при якому критерієм ефективності господарської діяльності є одержання максимально можливої економічної вигоди при обов'язковому зберіганні динамічної рівноваги в геоекосистемах.

Створення дієвого механізму раціонального природокористування в Україні залежить від розв'язання комплексу як внутрішніх для сфери природокористування, так і зовнішніх, пов'язаних із загальноекономічною ситуацією, організаційних, технологічних, фінансових проблем [1].

Забезпеченість економіки природними ресурсами впродовж тривалого періоду часу не сприймалася як залежність від законів екології, природи. Але в міру нарощування виробництва для задоволення суспільних потреб ця залежність стала проявлятися частіше й масштабніше.

Научними стали протиріччя між економічними інтересами та екологічними вимогами. Головна проблема в цій ситуації полягає в збереженні тенденції взаємного стимулювання зростання потреб розвитку і споживання природних ресурсів.

В умовах становлення ринкової економіки в Україні актуальною є зміна підходів до формування фінансово-кредитних методів природокористування, економічного стимулювання відновлення природних ресурсів, економічних балансів природокористування і відновлення.

Оскільки умовами функціонування ринку є розширення попиту і пропозицій у сфері виробництва, розподілу обміну і споживання, то природні ресурси і навколишнє природне середовище в цілому також включаються в систему ринкового обігу і товарно-грошових відносин. Як показує досвід розвинених країн, цивілізовані ринкові механізми забезпечують більш сприятливі умови для ресурсозбереження, ніж система незбалансованого бюджету за екологічними (природоохоронними) платежами та екологічними витратами, переважно нецільовим використанням екологічних фондів.

Ринковий механізм ціноутворення входить в протиріччя із заниженою вартістю природних ресурсів. Ринок диктує дедалі швидке зростання цін на сировину в порівнянні із ростом цін кінцевої продукції. Механізми ринку розширюють межі прибуткових вкладень у збереження природних ресурсів у міру зростання їхньої дефіцитності. Цим, зокрема, і пояснюються досягнення країн із розвинутою ринковою економікою в галузі раціонального природокористування.

Таким чином, вдосконалення діючого економічного механізму природокористування і природоохоронної діяльності та формування стабільних джерел фінансування природоохоронних заходів в умовах переходу до ринкових відносин має стати органічною складовою системи управління і регулювання економіки, стимулювати охорону і відтворення природно-ресурсного потенціалу країни шляхом створення відповідних економічних умов. Значної уваги потребує стимулювання інноваційних розробок та інвестиційних проектів, спрямованих на впровадження відновлюваних та альтернативних джерел енергії, ресурсозберігаючих технологій, модернізацію існуючих техніко-технологічних процесів, розвиток наукоємних галузей промисловості [2]. Прикладом реалізації такого підходу може бути все ширше використання сонячних, вітряних, приливних електростанцій країнами ЄС, КНР, а також переробки вторинної сировини. Обов'язковим є перехід до системи інтегрованого екологічного управління у сфері охорони довкілля та екологізації секторальної політики.

Ключовою проблемою даного питання є розроблення та впровадження таких економічних методів, інструментів, механізмів природокористування, завдяки яким можливо не лише зупинити вже традиційний екологічний регрес економічного поступу України, котрий вона демонструє, інерційно рухаючись шляхом погіршення якості довкілля та екологічних умов господарювання, а й дійсно реалізувати імплементацію екологоорієнтованих підходів у стратегії власного соціально-економічного розвитку [3].

Таким чином, головні організаційні та економічні проблеми сучасного природокористування в Україні можливо вирішити лише за умови відповідального сприйняття та підтримки всіма гілками влади пріоритетності завдання щодо впровадження екологічно й економічно конструктивного регуляторного механізму, який спроможний заохотити і змусити господарюючих суб'єктів до

реалізації природоохоронних і ресурсозберігаючих заходів, екологоорієнтованих методів господарювання, поліпшення якості довкілля та життя.

Література

1. Буркинський Б.В., Ковалева Н.Г. Экономические проблемы природопользования. – К.: Наукова думка, 1995. – 142 с.
2. Екологічний менеджмент: Навч. посіб. / За ред. В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлюк. –К.: Знання, 2006. – 366 с.
3. Сучасні напрями економічного забезпечення раціонального природокористування в Україні / під ред. М.А. Хвесика, С.О. Лизуна. – К.: ДУІЕПСР НАН України, 2013. – 64 с.